

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2015, sp. zn. 30 Cdo 4364/2013, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.4364.2013.1

Číslo: 9/2017

Právní věta: Samotná skutečnost, že žalobkyně nežádala o morální satisfakci, nemůže být důvodem pro přiznání nižšího finančního zadostiučinění, je-li zřejmé, že její nárok na přiznání satisfakce v penězích za závažný zásah do jejích osobnostních práv nebyl prima facie zcela nepřiměřený.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.11.2015

Spisová značka: 30 Cdo 4364/2013

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ochrana osobnosti

Předpisy: § 13 odst. 1 o. z.
§ 13 odst. 2 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil v části výroku I. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 1 Co 101/2010, již byl potvrzen rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2009, sp. zn. 34 C 131/2008, a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 10. 2009, č. j. 34 C 131/2008-117, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku a dále zamítl, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobkyni dalších 1 950 000 Kč. Současně určil žalované povinnost zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 34 367,47 Kč.

2. Soud prvního stupně spatřoval zásah do osobnostních práv žalobkyně v člancích publikovaných ve dnech 21. 8. 2008 a 9. 10. 2008, jež jsou vydávány žalovanou jakožto vydavatelkou týdeníku Pestrý svět. První článek byl nazvaný „Bezcitná panička! H. V. nechala umírat svoji fenku opuštěnou“, jehož uveřejnění předcházela reklamní kampaň v televizi NOVA se slovním doprovodem „Zděšení! H. V. Veterinář promluvil: Utrápila svého psa“. V tomto článku bylo uvedeno, že žalobkyně nechala umírat svoji fenku opuštěnou, že stará a nemocná jí začínala být na obtíž, tak ji nechala na pospas cizím lidem, že dovolená v T. a koncerty u nás i v zahraničí jsou jí přednější než zdraví její psí společnosti,

že to vypadá, že na její smrti má svůj podíl viny, neboť fenka skončila jako „pokusný králík“ a místo do péče odborníka ji svěřila nezkušenému veterináři a fence se nedostalo potřebné lásky a péče. V druhém článku „H. V. odložila štěně“ se uvádí, že se žalobkyně rychle nabažila nového psa a následně odjela na dovolenou, zatímco psa odložila ke své právničce a neblahý osud, který postihnul posledního pejska, čeká i nové štěně. Soud prvního stupně dovedl, že žalobkyně je osobou veřejného zájmu a že poskytla médiím (deník AHA!) informace týkající se její fenky (tj. že byla chápána jako člen rodiny, žalobkyně těžce nesla její zdravotní obtíže a řešila je nákladnou léčbou, že veterinář jim byl doporučen jako odborník a že velmi těžce nesla smrt svého psa). Proto soud prvního stupně dovedl, že články nepopsaly objektivní informace o skutečném stavu, že označovaly žalobkyni jako „bezcitnou paničku“ a že nový pes dopadne jako ten předchozí a současně přihlédl k tomu, že žalobkyně musela vyhledat psychiatra a „dát se dohromady“. Došlo tak k neoprávněnému zásahu do cti, jména a zdraví žalobkyně, a byly tak splněny předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích, přičemž u její výše přihlédl ke stylu článků, využití jména žalobkyně k reklamě, k dlouhotrvajícímu negativnímu zájmu žalované o žalobkyni. Přihlédl i k tomu, že žalobkyně i její manžel zpřístupnili tuto část soukromí médiím, ale to pouze selektivně a tudíž sami přispěli k neúplnosti a nepřesnosti daných informací a že žalobkyně sice nechávala fenku u cizích lidí, ale v době jejich zdravotních problémů skutečně pobývala v zahraničí a jezdila na pracovní cesty.

3. Vrchní soud v Praze dne 23. 7. 2013 změnil rozsudkem č. j. 1 Co 101/2010-181, rozsudek soudu prvního soudu tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni dalších 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, jinak rozsudek potvrdil a rozhodnul o náhradě nákladů před soudy obou stupňů.

4. Odvolací soud se ztotožnil s názorem, že žalobkyně je osobou veřejného zájmu a že není povinna snášet nepravdivé a pravdu zkreslující, dehonestující informace o své osobě. Odvolací soud zdůraznil, že články vykreslují žalobkyni jako zavrženíhodnou osobu, která může za smrt svého psa a připomíná to v souvislosti s pořízením nového psa. Odvolací soud proto dospěl k názoru, že sporné články zasáhly do vážnosti a důstojnosti žalobkyně a zvýšil přiznanou náhradu nemajetkové újmy na celkovou výši 300 000 Kč. Výši náhrady odvolací soud zdůvodnil povahou užitých formulací (že žalobkyně označena za bezcitnou a zavrženíhodnou osobu) a tím, že články měly dopad na její psychiku, takže musela vyhledat odbornou lékařskou pomoc a že informace poskytnuté médiím byly učiněny proto, aby předešly následným možným spekulacím v médiích. Soud dále přihlédl k tomu, že žalobkyně v době zdravotních potíží svého psa pracovala a nelze ji klást k tíži, že byla i na dovolené a dále k tomu, že informace byly uveřejněny v celostátním periodiku, kdy se článek netýká její pěvecké kariéry či jiné společenské činnosti. Následně odvolací soud přihlédl i k reklamě na publikaci periodika, která byla vysílána na televizní stanici NOVA, v níž žalovaná úmrtí psa žalobkyně využila ke zvýšení svého prodeje.

5. Dovolatelka poté podala dovolání k Nejvyššímu soudu, který rozsudkem ze dne 12. 12. 2012, č. j. [30 Cdo 1231/2011](#)-166, rozsudek odvolacího soudu částečně zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Vrchní soud v Praze následně rozsudkem ze dne 23. 7. 2013, č. j. 1 Co 101/2010-181, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni dalších 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, jinak rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

7. Odvolací soud, vázán právním názorem dovolacího soudu, nepřičetl k tíži žalobkyně, že neposkytla informace redaktorům žalované, když ti opakovaně zasahují do jejich osobnostních práv. Naopak vzal v potaz cílený záměr článků poškodit žalobkyni a to, že na uvedené číslo periodika běžela televizní reklama. Při určení výše náhrady nemajetkové újmy však vzal odvolací soud v potaz i skutečnost, že žalobkyně se nedomáhá morální satisfakce a uvádí, že omluva zveřejněná po tolika letech by byla neúčinná.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání k Nejvyššímu soudu. Dovolatelka podrobně zrekapitulovala průběh celého řízení a uvedla, že jí byla přiznána k původní částce 300 000 Kč ještě další částka ve výši 150 000 Kč, přičemž výrok odvolacího soudu se nijak nezměnil, proto ho považuje za nepřezkoumatelný, nesprávný a v rozporu s odůvodněním. Dovolatelka má za to, že přiznaná finanční satisfakce není dostatečná a nemůže odradit škůdce od pokračování či opakování poruchového jednání, není pro žalovanou žádnou opravdovou sankcí, když osoba, která stála za uvedenými články, pracuje v redakci předmětného periodika a zastává pozici zástupkyně šéfredaktorky. Dovolatelka poukazuje na skutečnost, že článek byl vydán v týdeníku, který je možno zakoupit i později než běžné deníky, navíc žalobkyně byla nucena vyhledat odbornou psychiatrickou pomoc, proto se v jejím případě jedná o intenzivnější újmu a je třeba ji odškodnit vyšší částkou. Dovolatelka poukazuje na to, že nelze dávat žalobkyni k tíži, že odmítla na žalované morální satisfakci. Navrhla proto, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“) věc projednal podle hlavy třetí, části čtvrté o. s. ř. (ve znění účinném od 1. 1. 2013, a to s ohledem na ustanovení § 243f odst. 2 o. s. ř. ve spojení s čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.), bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.).

10. V rozsahu, v němž žalobkyně dovoláním napadá výrok rozsudku odvolacího soudu v části, v níž byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni dalších 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, je její dovolání subjektivně nepřipustné. K podání dovolání je totiž oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 327/2004](#), uveřejněného pod č. 45/2006 Sb. rozh. obč.). Dovolatelka tudíž není osobou subjektivně oprávněnou podat proti této části výroku pod bodem I. dovolání (§ 240 odst. 1, § 243b odst. 5 a § 218 písm. b/ o. s. ř.), neboť v tomto rozsahu ji bylo odvolacím soudem vyhověno. Nejvyšší soud je proto jako takové v tomto rozsahu podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl.

11. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle ustanovení § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Dovolání žalobkyně je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť otázka odmítnutí morální satisfakce a promítnutí tohoto odmítnutí do výše náhrady nemajetkové újmy v rámci ochrany osobnosti nebyla v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu v úplnosti vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

14. Morální zadostiučinění ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák., i zadostiučinění v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák., sledují stejný cíl, tj. přiměřeně s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu optimálně, a tím účinně, vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, tedy nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby. Primárně tedy musí být přihlíženo k samotné podstatě tohoto ustanovení, tj. k tomu, aby přiznané zadostiučinění účelně plnilo svoji satisfakční funkci a adekvátně vyvážilo a zmírnilo vzniklou nemajetkovou újmu.

15. Obecně platí, že zadostiučinění v penězích (*relutární satisfakce*) podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. plní podpůrnou (subsidiární) funkci, takže nastupuje vždy až poté, kdy se morální zadostiučinění ukáže (ať zcela nebo zčásti) nepostačujícím. Tuto *relutární satisfakci* je třeba považovat za občanskoprávní prostředek v zásadě výjimečného charakteru. Uplatňuje se pak konkrétní a diferencované objektivní hodnocení případu (srovnej např. KNAP K. a ŠVESTKA J., *Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti občanů*, Právo a zákonost 6/1991, s. 330 násl.).

16. Nicméně je třeba zdůraznit, že je vždy na poškozeném, aby si zvolil podle svého uvážení, zda bude požadovat nějaké zadostiučinění a v jaké formě. Obecně platí, že pokud dotčená fyzická osoba o přiznání přiměřeného zadostiučinění nepožádá, nemůže o něm soud sám jednat a tudíž o něm s ohledem na ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. ani rozhodnout (*ne eat iudex ultra petita partium*) (srov. ŠVESTKA J., SPÁČIL J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 181). Zvolit si formu zadostiučinění může žalobce i s vědomím, že v případech, kdy soudy shledají, že forma zadostiučinění je s ohledem na zjištěné okolnosti jednotlivého případu nepřiměřená podle ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák., bude žaloba zamítnuta.

17. Není proto nikterak vyloučeno, aby se poškozená osoba v podané žalobě domáhala přímo náhrady nemajetkové újmy, aniž by vedle toho musela požadovat i morální zadostiučinění. V případech, kdy je zřejmé, že přiznání morální satisfakce je nepostačující a ztrácí svoji účinnost a funkčnost, popřípadě se taková satisfakce nejeví jako dostačující nebo fakticky možná, může se osoba poškozená domáhat přímo zadostiučinění v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. Jinak řečeno, pokud primární způsob zadostiučinění je v době rozhodování soudu již natolik oslaben, že svým způsobem pozbývá své funkce, je povinností soudu tím pečlivěji zvažovat přiznání zadostiučinění finančního (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. [IV. ÚS 581/99](#)).

18. V přezkoumávané věci se dovolatelka domáhala výhradně náhrady nemajetkové újmy v penězích, s tvrzením, že morální zadostiučinění ve formě omluvy by již po tolika letech od zveřejnění dehonestujícího článku neplnilo satisfakční funkci. Odvolací soud přitom skutečnost, že žalobkyně nepožadovala morální satisfakci, zohlednil do výše přiznaného finančního zadostiučinění a přisoudil jí nižší *relutární* zadostiučinění. Vycházel přitom z názoru, že omluva uveřejněná v periodiku vydávaném žalovanou, by přinesla výraznou satisfakci, neboť by věrohodnost žalované byla zpochybněna před širokou veřejností.

19. Takové právní posouzení je však nesprávné. Samotná skutečnost, že žalobkyně upřednostňovala přiznání náhrady v penězích, jí nemůže být k tíži, zvláště když uvedla, které okolnosti ji k tomu vedly (časový odstup od zveřejnění dehonestujícího článku a zpochybnění účinnost omluvy). Pouhá skutečnost, že o morální satisfakci žalobkyně vůbec nežádala, resp. ji ani nežalovala, nemůže být důvodem pro přiznání nižšího finančního zadostiučinění. Za situace, kdy žalobkyně již poměrně vysokou částku na žalované vysoudila, je zřejmé, že její nárok na přiznání satisfakce v penězích za závažný zásah do jejích osobnostních práv nebyl *prima facie* zcela nepřiměřený, a proto přesvědčení žalobkyně, že může žalovat přímo na přiznání peněžitého zadostiučinění, bylo oprávněné. Taktéž s ohledem na dobu, která již od vydání článku uplynula - kdy se s ohledem na velký časový odstup daný (nepeněžní) způsob satisfakce mívá účinkem - zpravidla nezbyvá, než vzniklou nerovnováhu kompenzovat zadostiučiněním finančním (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. [III. ÚS 281/03](#)). S ohledem na konkrétní okolnosti případu pak nelze klást k tíži žalobkyně, že po

žalované nepožadovala primárně morální satisfakci a žalovala přímo na náhradu újmy v penězích, když bylo zřejmé, že morální satisfakce by žalobkyni s ohledem na intenzitu zásahu do práva na ochranu osobnosti nepřinesla kýženou a účinnou satisfakci pro odčinění způsobené újmy, tak jak je jejím prvořadým cílem.

20. Jelikož odvolací soud při právním posouzení ve výše uvedené věci posoudil právní otázku nesprávně, bylo na místě, aby dovolací soud postupoval podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a napadený rozsudek odvolacího soudu v uvedeném rozsahu zrušil.